

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Ivre Ac Potestate Romanorvm Pontificvm,
Imperatorvm, Regum ac Episcoporum**

Alvarez Guerrero, Alfonso

Coloniae Agrippinae, 1586

VD16 A 2069

De immunditate, & libertate ecclesiastica. cap. xxxv.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63477)

ecclesiasticos dico, qui derestabilem abufum habent possidendi plura beneficia absque rationabili causa, confidentes in bullis scriptis. Et prædicendum est eis, Prouide primum, vt sit tuta conscientia tua, & hoc, vt dixi, in interrogationibus præambulis ad confessionem, ante confessionem. Et hoc, vt non possit pœnitens conqueri dicendo; tu voluisti audire, & scire facta mea. Ita Caietanus in Summa, folio 382.

DE IMMUNITATE, ET LIBERTATE ecclesiastica. Cap. XXXV.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici à iurisdictione laicorum de iure diuino exempti sunt.
- 2 Nulla dignitas secularis similis est sacerdotio.
- 3 Clericus mendicare non debet.
- 4 Clericorum alij coniugati sunt, alij non.
- 5 De omnibus ecclesiarum, & clericorum privilegijs, remissio.
- 6 Enormia delicta quæ, & quot sunt.
- 7 Immunitas ecclesiastica quæ sit.
- 8 De proprio patrimonio non tenetur aliquas gabellas, vel portoria soluere.
- 9 Anteneatur ecclesia pro possessionibus sibi collatis soluere collectas, seu alia onera, quæ ante collationem soluebantur.
- 10 Clericus habens communia cum fratre laico an soluere tentatur collectas, & similia.
- 11 Quædam privilegia à Deo concessa sunt, quædam ab homine.
- 12 Privilegia multa sunt à Papa concessa: item & ab Imperatore.
- 13 Casus, in quibus injicientes manus in clericum, non incurunt excommunicationis pœnam.
- 14 Episcopus clericum suum repetere potest, vbi ab alio detinetur.
- 15 Detinens clericum incidit in sacrilegij crimen.

- 16 Clericalis habitus in duobus consistit.
- 17 Ordo, siue clericatus quomodo probetur.
- 18 Clericus seditionem, & guerram in populo faciens, dicitur se immiscere enormitatibus.
- 19 Percutiens clericum se defendendo an incidat in excommunicationis penam.
- 20 Clericus exercens artem per annum, omne clericale privilegium perdit.
- 21 Munerum quaedam personalia, quaedam patrimonialia, et quaedam mista sunt.
- 22 Angaria nomen inde.
- 23 Quae dicuntur munera ordinaria, & quae extraordinaria.
- 24 Muneris patrimonialis appellatione quid contineatur, & de triplici munere mere patrimoniali, & num. 25.
- 26 Ecclesiae immunes sunt ab inscriptionibus errariorum.
- 27 Qualibet possessio ab antiquo est onerata ad solutionem tributi Imperatori.
- 28 Imperator tanquam subditus, super rebus Deo dicatis statuere non potest.
- 29 Munus mistum quod dicatur.
- 30 Vbiunque tractatur de generali utilitate clericorum simul, & mistim, clerici tenentur contribuere vna cum laicis, & num. 33.
- 31 Nulla maior pietas est, quam patriam, debiles, atque pauperes ab hostibus defendere.
- 32 Decretorum glosator Ioan. Andreas, iuris civilis autem Bartol. nuncupantur.
- 34 Qui praetextu immunitatis delinquunt, immunitate ecclesiastica non gaudent.
- 35 Laicus in ecclesia delinquens a quo iudice puniendus est.
- 36 Ex proposito delinquens maiori poena affici debet.
- 37 In quantum, ad quid, & ad quos immunitas ecclesiae, & cuiusmodi extendatur, remissive.

Antissimi Episcopi in suis diocesis aduertant circa immunitatem clericorum.
 † Quia clerici sunt exempti a iurisdictione laicorum de iure diuino, cum sint res spirituales,

ruales: eo enim ipso, quod quis ordinatur in clericum, efficitur res sacra, & transfertur in sortem Domini, c. cui portio, xij. quaest. j. c. quanquam, de censibus, in vj. Gen. cap. xlvij. item. j. Esdra cap. xvij. & c. Imperator, xcvi. distinct. vt ibi notatur. Et sic eo ipso eximitur à potestate iudicis secularis. † Quinimò nulla dignitas secularis similis est sacerdotio, vt dicit text. in c. duo, xcvi. distinct. Ideo iterum aduertant summi Romani Pontifices, & reuerendissimi Episcopi, quòd hodie vilescit dignitas clericatus propter numerositatē, vt dicit text. in c. legimus, xcvi. distinct. Olim autem, quia non omnes indistincte promotebantur, erant in maximo honore; † quoniam clericus non debet mendicare, vt in c. diaconi, xcvi. distinct. vbi littera dicit: Mendicat infelix in plateis clericus, & seruili opere mancipatus publicam à quolibet poscit eleemosynā; solus Episcopus incumbit bonis, solus vititur monasterio, solus Episcopus vniuersa vendicat, solus occidit vniueros. † Et clericorum alij sunt coniugati, alij non coniugati. Et sciendum est, quòd clericus coniugatus cum vna tantum, & virgine, & tonsuram, & habitum deferat clericalem, duplici tantum gaudet priuilegio; immunitatis personae, vt in ipsum manus temerarias, vel violentas iniiciēs ipso facto sententiā excommunicationis incurrat, vt in c. si quis suadente, xvij. q. iij. Itaque clerici coniugati nullo gaudent priuilegio clericali vltra duo, quia gaudent priuilegio canonis, si quis suadente, vt dixi; & gaudent priuilegio fori taliter, quòd si deferant tonsuram, & vestes, non conueniuntur coram iudice seculari, vt in c. vno, de clericis coniugatis, libro vj. Sed si non deferunt, tunc in nullo gaudent; etiam si non praecesserit aliqua admonitio, cum in eis non sit necessaria, ex quo non tenentur clericis literviuere. Aliud est in clericis non coniugatis, vt in c. ad audientiam, & c. contingit, de sent. excom. & vide de ista admonitione, quod dicitur per dominum Anton. in c. Ioan. de cler. coniug. Et generaliter clerici coniugati nō gaudent de omnibus priuilegijs ecclesiarum, & clericorum, & vide Ioan. Andr. in c. nouerit, de sent. excom. † Et de omnibus priuilegijs ecclesiarum, & clericorum vide eundem

Ioan.

Ioan. Andr. in d. c. nouerit, de sent. excomm. vt dixi. Et ap-
 pellatione clericorum veniunt omnes clerici, etiam con-
 sicuti in sacris, c. de persona, in fin. xj. q. j. quia omnes sunt
 clerici. Et priuilegium clericale quando nominatur, in-
 telligitur de duplici, scilicet immunitatis personæ, & fori.
 quod dic, vt in glo. in Clem. de offi. ordin. quatenus iun-
 cto rex. notat hoc singularissimè, & vid. c. fin. de vita & ho-
 nest. cler. c. ex parte, de priuil. c. contingit, & c. si iudex lai-
 cus, de sent. excomm. lib. vj. Et priuilegium clericale in mul-
 tis consistit, l. ij. C. de Episc. & cler. & ibi Bald. & docto. &
 in d. c. j. de cler. coniuga. & in c. quanquam, de censib. lib.
 vj. Itaque clerici non vexentur in personis, & rebus, vt in
 Clem. j. de vita & honest. cler. & d. l. ij. & de immunitate
 ecclesiarum per totum. Et si ciuitas, vel laicus aufert ab ec-
 clesia pedagia, & guidagia, vel collectas, puniuntur pœna,
 de qua in c. non minus, & c. aduersus, extra. de immun. ec-
 cles. & vide notanter in Clem. vna, de immunit. eccles. vbi
 videbis notabilem text. Sed dicunt docto. quod prætextu
 priuilegij nõ debet clericis crescere auctoritas delinquen-
 di; reatus enim omnem honorem excludit, l. j. C. vbi se-
 nato. vel clariss. authen. qua in prouincia. vbi de crim. agi.
 oport. quia priuilegium meretur amittere, qui permessa si-
 bi abutitur potestate, c. priuilegium, xj. q. iij. ad hoc. c. sug-
 gestum, de deci. Ideo prælati maximè solliciti esse debent
 ad castigandum delicta, vt in c. quod in dubijs, de pœnis;
 præcipue enormia. † Et enormia delicta sola inducunt ir-
 regularitatem, vt per Cardi. in Clemen. j. de offi. ordin. &
 enormia delicta sunt ista, homicidium, sacrilegium, adul-
 terium, falsum testimonium, & similia, c. si Episcopus, l. di-
 stinct. c. Apostolus, lxxxj. distinct. vbi dicitur, quod crimè
 est graue, cum est accusatione, & damnatione dignissimũ.
 Et quid sit peccatum, & quid sit delictum, vide c. pecca-
 tum, de pœnit. distinct. j. & c. peccatum, de regulis iuris, in
 vj. Et quid sit leuis culpa, nota in c. j. lxviij. distum. Et si cle-
 ricus non propulsando, sed inferendo iniuriam enormem,
 seu saua frequenter consuevit committere, perdit priui-
 legium canouis, xvij. quæst. iij. si quis suadente: perdit e-
 tiam, de senten. excommu. c. perpendimus, & vide Cardi.
 in d.

in d. Clemen. j. Sed quia sæpè quærimus, & dubitamus de clericis relinquentibus habitum, & tonsurâ, & delinquentibus, vel facientibus contrarium ordini clericali, ad dubitationem tollendam omnium decretalium, sic distinguitur secundum Ioan. Andr. in sua quæst. Aut clericus clericaliter ducit vitam suam, aut non: & si quidem viuit clericaliter, & delinquit in habitu, quocunque modo, & quocunque, non amittit priuilegium, nec potest capi, denudari, vel puniri per iudicem sæcularem, & percuti, nisi per eum, vel capiens incidit in canonem latæ sententiæ, ut q. iij. c. si quis suadente. & in hoc casu loquitur c. si quis ab homine, de iudi. quod apparet ex verbis ipsius capituli dicunt, ipsum esse clericum, & in ordinibus constitutum assertiuè: & hoc nisi fuerit incorrigibilis, & fuerit depositus per iudicem ecclesiasticum, & traditus postea curi sæculari, ut ibi dicitur. Si verò clericus non viuit clericaliter, distinguitur; aut portat tonsuram, & habitum, tantum vadit negotiando, vel tenet tabernam, vel stat ad aliquam stationem, & ad faciendum aliquam mercaturam; & tunc non perdit priuilegium clericale, nisi post trinam admonitionem. Et in hoc casu loquitur c. si quis, extra, de vita honest. cler. & apparet id qualiter in d. c. quidam clericus, & c. & ita ponit assertiuè, & postea dicit in negotiationibus suarum quæstionibus. per quod apparet, quod loquitur quando clericus mercatur, & negotiatur causa lucris quæstus. Si verò accipit secundam uxorem, vel viduam, vel facit se militem, tunc ex toto amittit priuilegium clericale; quia in talibus non cadit character ordinis clericalis, ut lxxxiiij. distinct. c. quisquis, & extra, de bigamia ij. & iij. Si verò accepit uxorem vnicam, & virginem, & portando habitum, & coronam, & clericaliter viuens, non perdit priuilegium clericale, ut extra, de vita, & cler. c. clericus. Si accepit uxorem, & reliquit habitum clericalem, perdit priuilegium, ut extra, de cleri. coniugati. pen. & c. Ioannes. & ibi not. Si verò non coniugatus, non portat vestes, nec habitum, nec tonsuram clericalem, & facit aliquid contrariū ordini clericali, vel delinquit, tunc distinguitur; Aut leuiter delinquit, vel aliquid

contra regulam ordinis clericalis, vt quia portat arma, vel
 ludit ad tabulas in vijs, vel mutuat ad ludum, & vadit ve-
 nando: & tunc si aliquis ignorans eum clericum commit-
 tat in eum, non incidit in pœnam canonis, si quis suaden-
 te, ipsum percutiendo, vel feriendo. secus si scienter, vt ex-
 tra, de sentent. excomm. c. sacro, il ij. & hoc, nisi post tri-
 nam monitionem; quia tunc perdit omne priuilegium,
 extra, de sentent. excommun. c. in audientia. vbi dicitur,
 quod portabat arma relicto habitu, & tonsura clericali. &
 in c. si contingat, dicitur, quod delinquit seculari luxu. &
 ita quodammodo non delinquit leuitatis causa, seu mo-
 dicè. Per quæ apparet, quod in ipsis capitulis loquitur,
 quando leuiter delinquit, vel modicè. Si verò relinquit ha-
 bitum, & tonsuram, & immisceat se enormitatibus, vel sæ-
 ua exerceat, & in istis perseueret, ita quod hæc faciendo
 fuerit deprehensus per iudicem sæcularem, vel offensus
 fuerit per alium; tunc nullo gaudet priuilegio, vel benefi-
 cio, & in his casibus loquitur extra de apostatis, c. j. & c. pri-
 uilegijs, & de excess. prala. c. ex parte, circa fin. & c. perpen-
 dimus. Et est ratio manifesta: quia cum elegerit vitam sæ-
 cularem, ipsius vita debet subijci disciplinæ, iuxta illud;
 Dignum est, vt qui cum alijs similem vitam suscipiunt, si-
 milem in legibus sentiant disciplinam, vt extra de sta. mo.
 c. recolentes. & per hoc reducentur ad concordiam, glos.
 Inno. Bar. & aliorum doctorum dicta. † Et notabimus, 7
 quod immunitas ecclesiastica est libertas, seu exemptio ec-
 clesie in personis, & rebus, ac iuribus ecclesiasticis quibus-
 cunque. Sciendum est etiam, quod priuilegia concessa su-
 per libertate ecclesie possunt tripliciter distingui; primò,
 respectu formalitatis, qui est attendendus, vt in c. porrò, de
 priuil. secundò, respectu eius, cui conceduntur. tertio, re-
 spectu concedentis. Iuxta primum modum quædam sunt
 priuilegia personalia, quædam realia. i. quædam concer-
 nunt personas clericorum, quædam res, seu iura clericorū,
 & ecclesiarum. hanc distinctionem facit glo. in c. vnico, de
 biga. lib. vj. in versu, priuilegio. Et de priuilegio persona-
 rum vide c. si quis suadente, xvij. q. iij. De priuilegio rerū
 exemplificat d. glos. per l. j. & ij. & l. generaliter, C. de
 Epil.

Episco. & cler. & de vita & honest. cler. c. fin. in quibus privilegiantur clerici maxime respectu munerum, seu onerum. Quibus autem muneribus obligentur, & in quibus non, plene distinguit Inno. in c. non minus, de immunitate clericorum. & Guido de monte Laudo in Clem. j. de vita & honest. cler. Sed clericus, qui tertio monitus à negotiationibus secularibus non abstinuit, interim perdit, quoad bona, privilegium clericale, tex. in d. c. fin. de vita, & honest. cler. Et ibi notatur, quod quemadmodum clericus non tenetur aliquid soluere pro facultatibus ecclesie, nec pro facultatibus proprijs. Ex quo inferitur, quod pro proprio patrimonio clericus non tenetur soluere aliquas gabellas, vel aliqua pedagia, Clem. presentis, de censibus c. quanquam, eod. tit. lib. vj. Idem dic, si aliquid donatum vel relinquitur ecclesie. Et idem puto, si donatio fiat politico, dicit Panor. in d. c. fin. Itaque ex his habes casum de generali, in quo bona clericorum gaudent eodem privilegio cum bonis ecclesie, sed clericus non gaudet immunitate in his, quae deferuntur causa negotiandi, textus ibi Phil. Franc. in c. quanquam, de censibus lib. vj. text. in Clem. iij. de censibus. & ibi docto. Spec. in tit. de immunitate clericorum, §. fin. Et si esset questio inter clericum, & publicum de rebus, quae portantur, an deferantur causa negotiandi vel non, vide Barto. in l. licitatio, §. mercatores, ff. de publicis. Ancha. Phil. Franc. in d. c. quanquam, de immunitate clericorum, §. vj. Et quod dixi de tertia monitione, dic, quod non fuerit unum peremptorium, quia agitur ad poenam. Panor. in d. c. fin. Sed clerici coniugati non gaudent privilegio facultatibus, ut iam dixi. Ecclesia tamen teneatur soluere collectas, seu alia onera pro possessionibus ei collatis, pro quibus antequam ad ecclesiam pervenissent, solvebatur talia onera; dic post multas opiniones, & ista est verior, quod illa bona habebant onus perpetuum annexum, & invariabile, & tunc transeunt ad clericos cum oneribus suis. factus Clem. presentis, de censibus. & quod ibi notatur, aut onus tale est, ut sunt istae descriptiones, & aestimationes, quae fiunt hodie (quia aestimantur bona cuiuscunque, ut solvant plus, vel minus secundum impositionem colle-

& ad ista onera non tenetur ecclesia, nec clerici: quia
 non potest dici, quod hoc sitonus annexum possessioni-
 bus, cum non sit perpetuum, sed variabile, & quandoque
 imponitur personæ pro rebus. Si ergo perueniunt ad ec-
 clesiam, debent censer iure ecclesiastico, pro hoc est bo-
 nus text. in c. vnico, de iure patronatus, in vj. & ibi Panor.
 in c. fin. de vita & honestate cleri. † Et quid si clericus ha-
 beat communia cum fratre laico, nunquid teneatur solue-
 re? De hac, & similibus quæstionibus vide Specular. in ti-
 tulo de clericis coniugatis, & vide Barto. in l. rescripto, ff.
 de muner. & honor. vbi ponit aliquas practicas efficiendi
 bona secularia; vt sic effecta transeant ad clericos; cuius
 dicta non placent Panormitano, maxime propter frau-
 dem, ita Panorm. in d. c. fin. Sed vide priuilegia concessa
 clericis ab Imperatore in l. j. C. de sacrosanctis ecclesijs. Et
 quedam sunt priuilegia, quæ concessa sunt toti ecclesiæ,
 vt priuilegium fori clericorum, & canonis, si quis suaden-
 te; & aliqua alia, de quibus infra dicemus. Quedam sunt
 priuilegia specialia, vt alicuius ordinis, vt de rescript. c.
 cum ordinem; vel vni ecclesiæ concessa, vt in c. auditis,
 de præscriptio. & c. veniens. & de deci. c. dudum, & c. ij.
 de decimis, in vj. † Item quedam priuilegia sunt concessa
 a Deo, quedam ab homine: priuilegia concessa a Deo
 sunt quamplura, sed principaliter tria. Primum est illud,
 ex quo tota potestas ecclesiastica dependet, & causata est,
 sicut illud: Quodcunque ligaueris, &c. c. quodcunque,
 xiiij. quæst. j. & de transla. c. j. & dixi supra in isto Speculo
 in c. j. & ij. & iij. & per Papam habet potestatem deciden-
 di, & interpretandi omnia dubia iuris etiam ciuilibus, c. per
 venerabilem, qui filij sunt legitimi, vers. rationibus. Se-
 cundum est priuilegium de decimis, & oblationibus dan-
 dis clericis, c. reuertimini. xvj. quæst. j. c. tua, de decimis, ij.
 & notatur plene in c. a nobis, eodem titu. Tertium est pri-
 uilegiū, quod habet ecclesia, vt administret sola. i. sine lai-
 cis res suas, c. si Imperator, xcvj. distinct. de rebus ecclesiæ
 non alienan. c. fin. Et hinc ecclesia sola de spiritualibus, &
 non Imperator ius concedere, & aliter disponere potest,
 c. denique, xcvj. dist. & c. cum ad verum. Multa sunt & alia

S a pri

priuilegia concessa ecclesijs à Deo, quæ patent in nouo, veteri testamēto, vt dicit Innocen. in c. nouerit, de sentent. excommun. De priuilegijs autem ecclesiæ concessis à homine, dic, quòd quædam à principe, quædam ab inferioribus. De primis quædam conceduntur à Papa, quædam ab Imperatore. De concessis à Papa est priuilegium canonicis, si quis suadente, xvij. quæst. iij. de his etiam est priuilegium super legatis ad pias causas probandis per duos testes, vt in c. relatum, de testamen. & quod ibi notatur & notabis, quòd text. in d. c. relatum, dicit indistincte, quòd causa super talibus relictis pertinet ad forum ecclesiæ.

¶ Multa alia sunt priuilegia à Papa concessa, vt illud, res ecclesiasticæ alienentur sine certa solennitate, c. si exceptione, xij. q. ij. c. si quis, de rebus ecclesiæ non alienandis. Priuilegia concessa ab Imperatore sunt multa, C. de sacrosanctis ecclesijs, l. j. & in l. nemo, C. de Episc. & cler. & in toto tit. de his, qui ad ecclesias confugiunt, & profertur Inno, (vt dixi) in d. c. nouerit, de sentent. excommun. Et de priuilegijs concessis ecclesiæ ab inferioribus iam superius diximus. Diximus, quòd qui in clericum violentè manus temerarias iniecerint per se, vel per alium, ipsi sunt sententiam excommunicationis incurrunt, vt in c. si quis suadente, xvij. q. iij. dixi violentas propter c. contingit, de sentent. excommun. vbi dicitur; Excommunicatus est, qui in clericum etiam violentam manum iniicit. Et ibi dicit Panorm. an possit ecclesia agere pro iniuria facta clerico. dicit etiam ibi, quòd Episcopus potest mittere iniuriam competentem ecclesiæ. Sed intrudendum clericum inuitum in custodia publica, vel priuata, vel in oculis, huiusmodi sententiam incurrit, vt de sentent. excommun. c. nuper. hoc tamen verum est, præterquam in decretali, c. vbi periculum maius, §. præterea, de electione, vj. & in casu decretalis, ex rescripto, de iureiurando, c. determinatione tamen, quam ibi posuit dominus. Innocentius Andreas. & ibi dicit Panorm. quando monachus clericus possit dari in oblidem. Ideo detinentes eum inuitum sunt excommunicati, dummodo de voluntate Abbatis.

¶ Sunt tamen casus, in quibus iniicientes manus in clericum

eum in penam non incurrunt. Primus est, si prælatus ec-
 clesiasticus ipsius clericum ipsum capit, vel per alium capi fe-
 cit propter excessum ab eo commissum, etiam si faciat eum
 carceri mancipari. Nam eo casu neque faciens, neque man-
 dans excommunicationem incurrunt; dum tamen ex
 proposito non excedatur ultra, quam ipse rebellio re-
 quirat, vt de sentent. excommun. c. vt fama. & eodem titu-
 c. si clericos, libro vj. Secundus casus, si officium in eccle-
 sia habens manus iniiciat, moderatè tamen inter turban-
 tes diuinum officium, c. veniens, de sentent. excommun.
 Tertius, si magister in scholarem clericum disciplinae cau-
 si manus iniiciat, moderatè tamen. Quartus, si dominus
 in familiarem. Quintus, si propinquus in propinquum
 clericum, inferioris tamen gradus, correctionis causa ma-
 nus apponat, moderatè tamen. præmissi casus patent in c.
 cum voluntate, de sentent. excommun. Sextus, si clericum
 turpiter inuentum cum matrè, filia, sorore, vel vxore quis
 percutiat, vel lædat, c. si verò, §. nec ille, de sentent. excom-
 mun. Septimus, si percutiens probabiliter ignorat eum
 esse clericum, vt in d. c. si verò. Octauus, si ioco eum per-
 cuteret, vt c. j. de sentent. excommun. j. respon. & in dicto
 c. vero, dicitur: Officialis deliberatè iniiciens manus in
 clericum per Papam absoluitur: sècus, si turbam arcendo,
 non ex deliberatione, sed fortuito casu. Et si est impubes,
 percutiens clericum animo iniuriandi, absoluitur ab Epi-
 scopo: si maior, requiritur absolutio Papæ. Panorm. in d.
 c. j. Quid autem de spuente in clericum? dic, vt in d. c. si
 quis suadente. & de deturpante vestem. & vid. per Panor.
 in d. c. j. ea, quæ requiruntur ad incurrendum illam ex-
 communicationem, c. j. si quis suadente. Nonus, si repel-
 lendo vim in ipsum manus iniiciat, dummodo id faciat
 cum moderamine inculpatae tutelæ, vt in præalleg. c. si ve-
 ro. & eod. tit. c. ex tenore. & ibi notatur de homi. c. signifi-
 catio, il. ij. Et hi casus notantur in prædicto c. cum volun-
 tate, in gloss. ij. Decimus, si amens, vel infans, vel dormi-
 ens talem clericum percusserit, vt in Clem. furiosus, de ho-
 mi. in Clem. Verùm quia iudices sæculares sæpè propter
 maleficia capiunt, & captiuos detinent clericos, qui petunt

se ad forum ecclesiasticum remitti, vel ab ecclesiastico iudice repetuntur, vt in c. si iudex laicus, de senten. excommu. in vj. ideo ad lecturam, & intellectum d. c. veniamus, & primò ad ea, quæ continentur in text. vbi habetur, & dicitur secundum communem intellectum docto. Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat: Et si notoriè, vel publica fama, vel communi æstimatione habetur pro clerico, statim fiet remissio. Idem, si prius se gerebat pro clerico, modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modò in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio, donec fuerit de clericali probatum; sed interim contra eum iudex in nullo procedet. † Et ita habemus hic, quòd Episcopus potest repetere clericum suum, vbi ab alio detinetur. huius ratio est, quia in spiritualibus nec incidenter, nec principaliter potest iudex laicus procedere, c. tuam, de ordin. cogni. c. tutor, qui filij sint legit. Sed vocatur iudex secularis, & aliorum interest ad istam cognitionem: quia in cognoscendo, & sententiando sunt vocandi, quorum interest, & denunciatio est illis facienda, alias non teneret, quod aliter fieret, ff. de re iudica. l. de vnoquoque. & de maiorita. & c. di. c. inter quatuor, & l. emptor, C. de euictio. Et proceditur sic, primò videbitur de possessorio clericatus, vt quod est notoriū, aut quia fama publica hoc diuulgat, aut quod iste pro clerico communiter habeatur. Et vno istorum cognoscatur: restitui debet antequàm de clericali cognoscatur: restitui debet scilicet curiæ ecclesiasticæ: sic ista possessio facit, cognitionem esse fori ecclesiæ. Si iudex secularis dicit coram iudice ecclesiastico: Vir ille perpetravit delictum tale in mea iurisdictione, vnde coram me sortitur forum; & ideo peto, quòd mihi reddatur per me iustificandus. Si dicatur, est in possessione clericatus; dicit, possessio non facit clericum, l. Herentianus, ff. de decurioni. vnde probet, si potest. Dico tamen, quòd vbi esset antiquata possessio, reputarem calumniam, & illum esse clericum presumerem, argumen. de ritu nuptiarum, l. in libera mulieris. secus, si factus esset recens, vt in

illud, de præsumpcio. Et articulo probationis pendens
 te super clericatu, non procedetur contra captum, vt in fi-
 ne capituli nostri. & cognitio spectat ad iudicem ecclesia-
 sticum, vt. n. tex. Et prælatus ex officio petit remissionem,
 quia in iniuriam ecclesiæ non potest clericus consentire,
 vt in c. contingit, de sentent. excom. c. in primis, ij. quæst.
 j. faciunt ea, quæ notantur in c. si diligenti, de foro com-
 pe. quoniam Episcopus, si est ordinarius capientis, po-
 test præcedere per modum inquisitionis contra detinen-
 tem. Nam crimen sacrilegij est clericum detinere, vt in
 in c. quisquis, xvij. quæst. iij. vbi de multiplici genere
 sacrilegij. facit etiam text. in c. si quis deinceps, xvij. quæst. iij.
 & hoc verum, si fama est, eum esse clericum: si vero noto-
 rius est, tunc sine fama requirit eum, & excommunicat
 detinentem. Sed iudex laicus licet capiat clericum pro ma-
 lectio, si gerit se pro laico, vt in d. c. si iudex laicus, de sen-
 tent. excomm. facit c. si clericos, eod. tit. Immo voluit
 Bal. in l. si qua per calumniam, C. de Episc. & cler. quod e-
 rit clericum inuentum in crimine in habitu & tonsura
 potest iudex laicus, seu eius familia capere, & ad Episco-
 pm ducere, idem vult Inno. in c. vt famæ, de sentent. ex-
 comm. quod intellige, quando esset in fuga, vel suspi-
 cio de eo; alias non liceret laicis capere clericos etiam in-
 tentos in delicto, vt est text. notabilis in c. si vero, il. ij. de
 sentent. excomm. quod tamen intelligit ibi Inno. esse verum,
 quando clericus à delicto desisteret, secus si continuaret,
 tunc tunc posset capi à quocunque, etiam laico sine pœna
 communicationis, si non esset ibi officialis ipsius cleri-
 ci qui hoc faceret, secundum Inno. ibi. & de hoc vide lo-
 Andr. in c. cum non ab homine, de iud. c. js. Et ita est
 endum, quicquid dixerit Bal. in l. si qua per calumniam,
 Episc. & cleri. Vnde ex his inferitur secundum docto-
 res si miles inuenit clericum de nocte, si se gerit pro laico
 vel verisimiliter potest timere delictum committen-
 dum; poterit eum capere sine pœna excommunicationis
 argum. etiam, c. consuluit, de offi. delega. quia vide-
 tur impedire delictum committendum. alias autem
 non potest capere. † Et notabis, quod habitus cleri-
 calis

calis consistit in duobus, scilicet in tonsura, & vestibus: & de vestibus vide per glo. notabilem in Clem. j. de elect. in verbo, secularis. & de tonsura vide gl. in Clem. ij. de vita & hon. cler. in verbo, & tonsuram. Notabis etiam, quod in dubio quis presumitur talis, & ita iudicari debet, qualis in habitu apparet, vt in d. c. si iudex laicus, facit l. moueor. C. de seruis export. vnde dicenti contrarium neumbit onus probandi, per text. in d. c. si iudex laicus. E not. quod poterit fieri probatio per instrumentum clericatus coram iudice seculari. Bald. in d. l. si qua, ad instructionem ipsius iudicis, & ad inducendam sententiam, vt sic p[er] sit excommunicatus, si eum detineat. Nec in tali ostensione est necesse aduerlarium citari, cum non fiat in modo probationis, sed instructionis, argum. l. si quis inficiatus ff. de pos. Aduerte tamen, quod eo casu, quo captus non reperitur in habitu clericali, vel reperitur in habitu proximo assumpto, requiritur vera probatio tituli clericatus, vt in d. c. si iudex laicus. Et talis vera probatio potest fieri coram laico, etiam per instrumentum, cum sit quid spirituale, vt in presenti, d. c. si iudex laicus, & facti, quod notatur in c. non licet, de regu. iuris, in vj. † Et tene menti glo. in d. c. si iudex, dicentem, quod ordo, seu clericatus potest probari non solum per instrumenta, sed etiam per testes. & in isto casu ad probandum clericatum non sufficerent literæ Papæ productæ, in quibus nominat eum clericum. ita Ioannes Andreas in c. non licet, de regu. iur. in vj. & Petrus de Anchar. & Philip. Franc. in d. cap. si iudex laicus. Vnde talibus literis iudex laicus credere non debet, sed bene tenetur credere probationibus legitimè factis coram iudice ecclesiastico, & sententiæ iudicis ecclesiastici, qui pronuntiat illum clericum, vt in c. fin. de exceptio. libro vj. Bald. in d. l. si qua. & Frederi. de Senis in consil. cxxix. incip. Factum sic se habet. & ibi Fred. dicit quatuor quæstiones, quarum prima est; Si conuersus se confiteatur laicum coram iudice laico, an sibi noceat? & vid. Philippum Franc. in d. c. si iudex, super dictas quæstiones vbi late examinat, & allegat dictum Frederi. sed in d. cor. l. lio cxxix. d. F. non tangit dictas quæstiones. Sed mortu

Pet

Petro Fiscus vult occupare bona, quia decessit sine con-
 sanguineis, & Episcopus dicit illum esse clericum, tunc
 titulus debet probari; & nō sufficit probare possessionem
 clericatus, vt in l. j. C. quorum lega. & facit tex. in d. c. si
 iudex laicus. † Et nota, quōd clericus dicitur se immisce,¹⁸
 re enormitatibus, quando facit seditionem in populo, &
 guerram, tex. & docto. in c. perpendimus, & c. cū ab ho-
 mine, de senten. excomm. Et talia exercens perdit priuile-
 gium canonis, si quis suadente. ita Panorm. in d. c. per-
 pendimus. & adde ad ea, quæ superius dixi. Sed officialis
 iniiciens manus in clericum incidit in excommunicationem,
 intellige, si deliberatē, vt per text. & docto. in c. si ve-
 ro, de senten. excomm. & per Papam absoluitur. secus,
 si repellendū vim vi. Sed solum factum non sufficit ad in-
 currendum excommunicationem, sed requiritur animus
 iniuriandi. † ideo percutiens clericum se defendendo ex-¹⁹
 communicatus non est, de quo vide Panorm. in d. c. si ve-
 rō. Et clericus de mādato prælati sui licitē potest capi per
 laicum, & per eum ad iudicem suum duci, vt in c. vt fa-
 ma, de senten. excomm. libro vj. Sed verberari per lai-
 cum non debet, etiam de mandato prælati, vt in c. vniuer-
 sitatis, de senten. excomm. alias incidit in excommu-
 nicationem, vt tibi notatur. Sed aduerte, quōd est licitum
 occidere clericum sine metu excommunicationis pro de-
 fensione personæ, vel rei propria, vel proximorum, vide
 de hoc Panorm. in d. c. si verō. vbi etiam dicit: Quid si cle-
 ricus venit ad bellum armatus, & fecit insultum, & ibi fuit
 captus, & percussus, nunquid percutiens sit excommuni-
 catus? ibi videbis per eum. Sed licitum est clerico pro sua
 necessaria defensione assumere arma, vt in c. perpendimus,
 de senten. excomm. † Sed clerici Buffones in lingua²⁰
 Italica, & Truhanes in lingua Hispana, si illam artem ex-
 ercent per annum, perdunt omne priuilegium clericale,
 vt per Panor. in c. perpendimus, de sent. excomm.

Et clericus incorrigibilis potest licitē per prælatum in-
 carcerari. Et carcer etiam est inuentus ad pœnam, de iure
 canonico. ita Panor. in d. c. perpendimus. Et prælati, qui
 habent iurisdictionem in clericos, sunt Episcopi, qui ha-
 bent

bentiurisdictionem ordinariam, vt c. de persona, xj. q. j. c. at si clerici, de iudic. vbi videbis Panor. & in c. cum non ab homine. Si iniuria facta clerico fuerit leuis, Episcopus absoluit. Et quæ sit leuis iniuria, mediocris, vel enormis, arbitrio Episcopi committitur, Panor. & docto. in c. prouenit, de senten. excommun. Et an prælatus sit iudex in causa vbi agitur de iniuria sibi facta, vide Panor. in c. cum venissent, de iudicijs. & ibi dicit, quod Papa, & Imperator, & non recognoscetes superiorem sunt iudices in causa propria. & in d. c. cum non ab homine, videbis Panor. dicentem de clerico deprehenso, & de clerico deposito, & incorrigibili. & ibi dicit, quomodo excommunicatio, & anathema differant. Et clericus homicida detruditur in carcerem toto tempore vitæ suæ, quia non punitur sanguine; sed irregularitatem incurrunt prælati, quando mori faciunt suos clericos in carceribus, forte quia non faciunt prouidere de victu, vid. Panorm. & docto. in d. c. cum non ab homine. Et clerici non efficiuntur irregulares, si necessitate urgente pugnant vnâ cum alijs, dum tamen actualiter ipsi non occidant, licet vulnerent. ita Panor. in c. peruenit, de immun. ecclesiast. & ibi dicit etiam, an, & quando clerici possint compelli ad custodiam ciuitatis tempore guerræ; & quod clerici tenentur ad tallias, & collectas, & angarias tempore alicuius guerræ: quod debet intelligi propter necessitatem instantem; Inno. in c. non minus, de immunitate ecclesiarum, multa dicit. sed dicit Panor. quod

si confusè loquitur more suo. ideo dicit: † Munerum quædam sunt personalia, quædam patrimonialia, quædam mista. Et primo scias, quod munus dicitur tribus modis, l. munus tribus, ff. de verbor. signifi. & dicit Panor. in rubri. de immunitate ecclesiarum. Et nota, quod clerici ecclesiæ regulariter sunt immunes ab omnibus collectis, & impositionibus laicorum, nisi interuenientibus ijs, de quibus in isto cap. dicemus. Et sic in proposito nostro Munus propriè est, quod necessario subitius lege, vel moribus, imperio eius, qui habet potestatem, vt l. minus propriè. ff. de verbo. signifi. & hoc tenentur personæ ecclesiasticæ subire respectu iurium ecclesiasticorum, vt in c. con-

querens

querente, de offi. ordi. cū sim. Sed materia nostra consistit respectu laicorum, an, & quando ecclesie, & clerici teneantur ad munera laicorum. Veniamus igitur ad primū membrum: dixi enim, quōd quaedam sunt merè personalia, & dicuntur merè personalia, quia labore corporali explicantur sine detrimento rerum, vt in d.l. munerum, in prin. Et istorum quaedam habent honorem annexum, & appellantur honores. hinc dixit tex. not. in l. munerum, ff. de mun. & hon. quōd si alicui fuit muneris publici concessa vacatio, non remittitur ei, ne magistratus fiat, quia id ad honorem magis, quàm ad munera pertinet. quod not. Et ad hoc munus honorabile tenentur laici, l. incola, ff. ad municipa. etiam feminae, si non habent iurisdictionem admistam, d. l. vnica, C. de mul. & dic. vt plenè de hoc, quoad laicos, not. ibi per Bar. Clerici verò nec tenentur, nec possunt hos honores inter laicos sumere; quoniam nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus. & apertius probatur in l. placet, C. de Epif. & cler. vbi text. dicit, quōd nihil commune debent clerici habere cum publicis actionibus, vel ad curam pertinentibus corpori non sunt annexi, &c. Per illum text. dicitur, quōd etiam de vniuersitate laicorum non sunt. vnde non habent vocem in cōsilio populi: quōd tenet Inno. in c. dilecta, prope fin. de excess. prelat. Quaedam vero munera personalia habent non honorem, sed quandam vtilitatem annexam; & appellantur scilicet munera fordida: & hæc consistunt in vilibus officijs, vt in arena fodienda, & in calce coquenda, & alijs, in quibus versatur quaedam vtilitas. & vide multa exempla, in l. maximarum, C. de excu. mu. lib. xj. Et potest in istis cognoscendis dari hæc regula secundū Bar. in d. l. vnica, quod sicut illud est honor, quod in loco reputatur honor, vt no. Inno. in c. de multa, de præben. facit c. olim, de consue. ita illud est vile, quod reputatur vile. † Et hæc officia vilia²² possunt dici angariæ ab angō, quod idem est, quod constringo, quia constringunt ad illud. Ita sumitur illud verbum in Passione Domini, quod ad ferendum crucem angariaerunt quendam Simonem, &c. Hæc officia vilia de iure ciuili deferuntur tantum humilioribus personis, non autem

autem maioribus, vt l. humiliores, C. de suscept. & circa lib. x. Ab his verò clerici, & mancipia, seu coloni clericorum, & ecclesiarum sunt immunes etiam de iure ciuili, l. placet, C. de sacrosan. eccles. & l. ij. C. de Episc. & cleri. Sed contra hoc facit l. neminem, C. de sacrosanct. eccles. vbi innuitur, quòd ecclesia tenetur ad angarias, & perangarias. soluit Innocen. dupliciter. Primò, quòd ibi non dicitur, quòd ecclesia subeat angarias; sed dicitur, neminem excusari, etiam si possessio pertineat ad ecclesiam. quod est intelligendum secundum eum de rusticis, & colonis ecclesie, qui non excusantur in casu ibi expresso, scilicet in aduentu principis; quamuis aliàs serui, & coloni ecclesiarum non debeant angarijs, & perangarijs fatigari, xij. q. ij. ecclesiarum seruos. Clerici autem hoc casu sunt immunes secundum quosdam. Secundò potest dici secundum eum, quòd est speciale in aduentu principis, vt angarias, & perangarias præstent etiam ecclesie, dummodo ad fordida munera non cogantur. Ego puto, quòd clerici, vel serui, qui sunt de dominio ecclesiarum, nullo modo tenentur, etiam in aduentu principis: quia tunc dictæ personæ sunt exemptæ à dominio, & iurisdictione laicorum, vt leg. & not. xcvj. dist. c. si Imperator. not. Inno. in c. ij. de ma. & obe. & glo. iuncto tex. in c. quanquam, de cens. libro vj. Ergo in nullo tenentur eorum personæ ad obsequium Imperatoris. facit l. rescripta, §. fin. & quod ibi not. per Bart. ff. de mune. & hon. & quod infra dicam. Vnde non potuit Imperator in hoc per aliquam legem distingere clericos, c. quæ in ecclesiarum, de consti. & c. si. de reb. eccl. non alien. & not. hic Ioan. And. super gl. & infra latius dicam. Sed respectu colonorum liberorum, qui seruiunt ecclesie pro mercede, potest procedere d. l. neminem, & dictum Inno. cum enim illi sint subiecti Imperatori iuxta not. in c. indicatum est nobis, lxxxix. distin. & per ipsum Imperatorem sint multi exempti. d. l. j. & ij. C. de episc. & cler. potuit Imperator in certis casibus illam immunitatem limitare, & restringere. vt in simili not. glo. & in c. cum secundum leges, de hæret. libro vj. Quædam, & tertio sunt onera personalia, quæ non habent in se dignitatem, seu honorem, vel

vel vtilitatem, vt est legatio, seu tutela, vel cura; & ad hoc
 omnes laici tenentur, nisi habeant excusationem legitimam,
 ff. de excu. tut. per totum, ff. de legi. per totum, sed clerici
 non tenentur, vt l. generaliter, C. de Epif. & cler. canoni-
 zata, xvj. quæst. j. c. generaliter. vide tamen tex. iuncta glo.
 notabili in c. peruenit, lxxxvj. dist. vbi legitur, & no. quod
 licet clerici, & monachi non teneantur subire tutelam, &
 curam minorum, possunt tamen, si volunt, agnoscere legiti-
 timam, quia est officium pium. quod nota, & dic, vt ibi la-
 tius not. In hoc casu recte posset intelligi, c. ij. supra de im-
 mun. eccles. nam quia pium est custodire ciuitatem, & pa-
 triam tempore necessitatis, ideo disponitur ibi, vt clerici
 teneantur. & dic latius, vt ibi per docto. Et hæc sufficiunt,
 quod ad primum membrum: & intelligo prædicta pro-
 cedere, quoad clericos, tam in muneribus ordina-
 rijs, quam extraordinarijs. † Et dic, quod ordinaria 23
 munera dicuntur illa, quæ habent certam & determi-
 natam, seu ordinatam præstationem: extraordinaria
 sunt, quæ quandoque per accidens imponuntur ad hoc,
 quod in simili habetur in l. scio, §. medico, ff. de annulo le-
 ga. & hoc tenuit Guil. in l. neminem, C. de sacrosanct. ec-
 cles. vbi tractauit istam materiam. posuit Barto. in d. l. v-
 na. & secundum eum potest dici, quod illa sunt extraordi-
 naria munera, quæ non imponuntur à lege, vel à Sena-
 tusconsulto, vel constitutionibus principum, & hoc vide-
 tur innuere text. in l. j. C. de vaca. mun. lib. x. sed in idem
 recidit cum præcedenti; quia quando imponitur lege, vel
 consuetudine, habet de necessitate certam præstationem.
 Et hæc ordinaria munera respectu rerum, & præstationum
 appellantur quinque indicta, quinque superindicta. nam
 princeps quinq; imponit collectas pro necessitatibus oc-
 currentibus. Et hoc potest appellari superindictum, quia
 indicitur super ordinarium: indictum verò olim erat
 extraordinarium, sed postea effectum fuit ordinarium,
 quia imponebatur per singula lustra, id est, de quinquen-
 nio in quinquennium; & sic habebat certam, & determi-
 natam præstationem. & vide de his, C. de indi. per totum.
 & l. vna, C. de superindict. lib. x. Ab his omnibus ecclesia

est

est exempta, vt infra patebit, etiam de iure ciuili, d. l. placet, C. de sacrosanct. eccles. authen. item nulla communitas, eod. tit. & c. quanquam, de censib. lib. vj. † Venio nunc ad secundum membrum principale. i. ad munus patrimoniale. Et sciendum, quod id appellatur propriè patrimoniale, vbi vertitur sumptus, vt in l. munerum, §. patrimoniorum, ff. de mune. & hon. Et hoc munus tripliciter imponitur; nam quandoque imponitur rebus, nulla habita contemplatione personæ; quandoque imponitur personæ tantu, nulla habita contemplatione patrimonij; quandoque imponitur personæ pro rebus, habita contemplatione patrimonij. † Venio ad primum membrum, quod est munus merè patrimoniale, & istud est triplex: nam quandoque indicitur rei de eo, quod sciendum est de ipsa re, vt quod nauis, equus, vel currus vadat ad seruitiū Reipublicæ, hoc enim fit in ipsa re; quandoque hoc munus imponitur super eo, quod percipitur ex ipsa re, vt detur certa pars fructuum, vt in l. modios, C. de suscep. & arcan. lib. x. quandoque imponitur ipsi rei de eo, quod non percipitur ex ipsa re, nec est in ipsa re, sed omnino extra rem, vt quando debet pro ipsa re prestare certam quantitatem pecuniæ annuatim. Exemplum primi, & secundi in d. l. munerum, §. patrimoniorum, & seq. exemplum tertij in l. hætenus, ff. de usufruct. & in omnibus legibus tractantibus de tributo & vectigalibus, quæ soluuntur in pecunia pro rebus, vt in c. j. in fi. de cens. & d. l. placet, C. de sacrosan. eccles. & c. tributum, xxij. q. viij. Differt istud tertiu à munere, quod imponitur personæ pro rebus: nam ibi est obligata persona, & per consequens omnes res patrimonij, l. offertur, §. fiscus, ff. de iu. fisci. hic verò quælibet res tenetur pro munere, quod eam respicit, & vltra, l. Imperator res, ff. de pub. Qui autè excusentur ab istis munerib. dixit Barto. in d. l. vnica, quod nemo cuiuscunque dignitatis, existat, etiam si sit ecclesia, alleg. C. de exact. trib. l. si. C. de sacro. eccle. l. iubemus nullam nauem, l. placet, & l. de his. C. de epis. & cler. nisi quatenus lege, vel priuilegio specialiter sit expressum, vt in l. j. C. de Episc. & cleri. Aduerte, nam Inno. hic inuolutè loquitur: hoc tamen in hoc passu sen-

sentire videtur: dicit enim, quod si ad ecclesiam perueniunt possessiones, quarum ratione debet praestari personale munus, seu militare, puta exercitus, seu hospitium, vel aliud simile, istud praestabit ecclesia, argum. xvij. distinct. si Episcopus Metropolitanus, xxij. q. viij. si vobis, & c. sepe, ff. de publ. l. Imperatores. Tunc tamen non subit ista tanquam onera, sed vel ex pacto, vel tanquam tenens rem oneratam, quolibet enim res cum suo onere transit. supra de deci. c. pastoralis, & c. ex literis, de pig. Haec autem munera proprie patrimonialia appellantur secundum eum, ff. de mune. l. j. §. patrimoniale; & haec bene subit ecclesia, nisi sint superindicta, quia ad illa non tenetur, C. de Epif. & cler. l. omnes, xj. q. j. c. si tributum. Ab his etiam superindictis immunes sunt clerici, & eorum vxores, & liberi, xvj. q. j. c. nouorū, C. de Epif. & cler. l. ij. & l. omnes; nisi necessitas imminet, supra c. peruenit, lxxxvj. distin. Et in hoc iudicio meo incompetenter alleg. illud c. in istis muneribus patrimonialibus, quia illud cap. loquitur de personalibus. Subijcit etiam Inno. quod ab illis omnibus, & singulis excusantur, & quantum ad decimas, & oblationes, & alia spiritualia, & etiam quantum ad mensam ecclesiae, siue dotem: ita tamen, quod si fundus ecclesiae, i. in quo fundata est ecclesia, vel fundus dotalis erat prius tributarius, redimatur, & tributū non soluat, xiiij. q. vj. c. comperimus. Quantum verò ad alias possessiones, subit ecclesia munera extraordinaria, dum tamen respiciant pietatem, C. de sacrosan. eccl. l. ad instructionem. Et sic potest intelligi secundum eum, c. peruenit. Ad hoc tamen non sunt ecclesiae, & clerici per saeculare iudicē compellēdi, sed per ecclesiasticum, de cuius foro sunt personae. Extraordinaria verò, quae ad publicā vtilitatem tantum respiciunt, non subit ecclesia; nisi in euentū principis, & felicitis embolae, C. de sacrosan. eccl. l. iubemus, & l. placet, & l. neminē. † Item ecclesiae sunt immunes ab arariorū inscriptionibus, xxij. q. viij. c. in qualibet, §. sancimus. Haec sunt in effectu dicta Inno. quae videntur concernere totum secundum membrum principale. Sed ego quodlibet membrū per se dicerem sic; cum quaeritur, an ecclesia teneatur ad munus patrimoniale, dic,

le, dic, quòd si possessio, seu fundus perueniēs ad ecclesiam habebat certum onus annexum, ad illud tenetur, siue habuerit illud onus ex priuata dispositione, argum. in c. de lecti, de dona. & c. quanto, de censib. siue ex dispositione publica, puta principis, antequàm perueniret ad ecclesiam.

27 † Exemplum in tributo, nam qualibet possessio est ab antiquo onerata onere soluendi tributum Imperatori, vt in l. Imperatores, ff. de publi. l. placet, C. de sacrosan. eccles. c. j. in fin. de censib. Ideo dico, quòd ecclesia tenebitur ad tributum ratione possessionis, seu possessionū, quas p̄ modum acquisiuit, quod clarè innuit d. c. j. & ibi dixit P. norm. plenè. Fateor, quòd Italia, quæ est princeps provinciarum, non obligatur hodie ad hæc tributa, vt not. in l. ff. de censib. idem dico in alijs oneribus, quæ ratione naturali incumbunt in ipsis rebus; vt reficere iter ante terminum, ff. de via publ. ref. l. j. not. Bart. in l. ad instructionem C. de sacrosan. eccles. item in purgatione putei necessarii toti vicinia, in qua est ecclesia, quod not. Spe. in ti. de censib. §. nunc dicendum, vers. item pone, quod vicinia. Aliam autem onera, quæ imponuntur rebus secundum necessitatem accidentem, puto ecclesiam non teneri, quia non possunt res illæ onerari: ideo ex quo peruenerunt ad ecclesiam, eximuntur ab omni exactione. Et fortè hoc voluit dicere Inno. dum dixit, ecclesias esse immunes à perindictis: tamen non mihi placet dictum Inno. in quodam loco dicit, ecclesiam teneri in aduentu principis, & tunc embolæ: quia non video, quomodo Imperator potest hoc statuere in præiudiciū ecclesiæ, ex quo aliter à principio non obligauit possessiones ad hoc onus: nam possessiones, quæ dantur ecclesiæ, dantur Deo, & sic efficiuntur sancta sanctorum, xij. q. ij. c. quicumque militum, & c. non nulli. † Imperator autem tanquam subditus non potest statuere super rebus Deo dicatis, de constit. c. quæ in ecclesiis; præsertim, cum tam ecclesiæ, quàm clericis, & benedictis eorum habeant à iure diuino immunitatem ab istis exactionibus, vt est tex. iuncta gloss. in d. c. quanquam. Imperator autem non potest statuere contra legem Dei, xxv. q. j. c. sunt quidam. Et hoc est, quod voluit Ioan. Andr. hic.

In c. peruenit. vbi dicit, quod nulla lex potuit constringere ecclesiam ad hæc onera. Et per hoc patet responsio ad d. l. munerum, §. ad huiusmodi, iuncta glos. ff. de mune. & hon. & ad alia iura, quæ videntur indistinctè velle, ecclesiam teneri ad onera patrimonialia. Vnde putol. iubet aus nullam nauem, C. de sacrosan. eccle. non procedere in preiudicium rei ecclesie. de quo etiam tetigit in c. j. de dolo, & contuma. Circa mansum ecclesie, seu dotem, & hortum iuxta positum sto cum Inno. vt tributum non debeat solui, sed debet prius redimi ab eo, qui vult ecclesiam edificare; alias non debet Episcopus pati ecclesiam construi, de quo dicendum, vt in d. c. quanquam, de censu. & hoc quoad primum onus patrimoniale. Secundum fuit, quando imponitur personæ, nulla facta mentione de re. Et ad ista in dubio non tenetur ecclesia, nec clerici, quoniam non sunt subditi Imperatori, sed omnino exempti, vt in iuribus superius alleg. in d. c. quanquam. quini modo dico, quod ad hoc non tenentur laici ciues, sed tantum rustici; & appellatur hæc exactio, capitatio; quia imponitur per capita, non habita ratione patrimonij, vt l. vna, C. de capitatio. one ciuium censibus eximenda, lib. xj. not. Bart. ibi in d. l. vna. Tertium ius, quando imponitur onus personæ, habito respectu ad patrimoniu, & ad hoc tenetur nõ ecclesia, nec etiam laici non subditi, licet habeant patrimonium in loco, vt l. rescripto, §. si. & ibi per Barto. ff. de mun. & hon. nisi aliud habeat consuetudo, vt not. Bart. in d. l. vna. Non tamen valebit consuetudo in praiudicium ecclesiarum, tum quia est grauis ecclesijs, vt in c. j. de consue. tum quia est contra libertatem ecclesiasticam, vt in authen. cassa, & irrita, C. de sacrosanct. eccles. coniuicta authen. item nulla communitas, C. de Epis. & cleri. & in isto membro potest proprie intelligi, c. fin. de vi. & honest. cler. & c. quanquam, præalleg. Venio ad tertium membrum principale, scilicet ad onus patrimoniale mistum. † Et dicitur munus ²⁹ mistum illud, quod habet onus cum sumptu, ff. de mun. & hon. l. munerum, §. mista. participat enim de munere personali, quatenus habet onus annexum; item cum patrimoniali, quatenus est cum sumptu. vnde per angariz dicuntur

T cuntur

cuntur munera missa. Et de his dic, vt supra in preceden-
 tibus; nam vbi ecclesia non tenetur ad personalia, nec rea-
 lia, fortius nec ad ista missa. vbi dixi, eam teneri ad vitro-
 que, tenerur ad ista, ad hoc, c. ij. supra eod. tit. vbi pro-
 dunt regulariter. Sed dubitatur in quibusdam: & primo
 quid si est aliquid explicandum, quod respiciat pietatem.
 Inno. vt supra dixi, voluit ecclesiam teneri per d. l. ad in-
 structionem, & per c. ij. supra eod. tit. secus dicit, si respicit
 publicam vtilitatem, vt hic. Aduerte, quod in l. ad instru-
 ctionem, loquitur de refectioe itinerum, & pontium, &
 sic vult Inno. ecclesiam teneri ad contributionem talium,
 & similia. Et per hoc videtur idem sensisse in aedificati-
 one, seu reparatione ciuitatis, seu castri. Idem Vincen.
 Hostien. sed Ioan. And. sentit contrarium; loquitur tam-
 de instructione murorum. & cum Ioan. concordat Acco-
 in d. l. ad instructionem. Phil. dicit hic, tales contribu-
 nes sine Papæ licentia fieri non debere per c. aduersus. In-
 an. An. dicit, se non videre, quomodo leges non solum Dis-
 gestorum, sed etiam Authenticorum possint constringere
 ecclesias ad talia, & remittit ad not. per se in c. constitutum
 de religiosis dom. & sic videtur velle, quod l. ad instru-
 ctionem, & similes non procedant in praiudicium ecclesiarum.
 do. Anto. transit similiter recitando de cto. in d. l. ad instru-
 ctionem. Item Ioan. And. & Phil. dicunt, quod in omnibus
 casibus, in quibus reperitur expressum de iure civili, eccle-
 sias teneri, quod tenentur etiam inconsulto Romano Pontifi-
 ce. Nec obstat dictum c. aduersus, de immu. eccle. que
 niam ibi prouidetur contra grauamina extraordinaria, que
 propter aliquid accidens per principem sæcularem impo-
 nuntur, alias si c. aduersus loqueretur generaliter de om-
 nibus muneribus, multe leges corrigerentur: quod non
 est sentientum, arg. de elect. c. cum expediat, lib. vj. nam
 leges habent vim canonum, si canon specialiter non con-
 tradicit, de no. ope. nun. c. j. Et ex hoc putat standum huius
 gl. quod ecclesia teneatur ad iter, vel pontem faciendum,
 vel muros reficiendos, si fuerit de necessitate; secus, si ad
 decorem, do. Per. de Ancha. transit quoad instructionem
 & refectioem murorum cum opin. Iaco. Butr. quam po-

fuit in d. l. ad instructionem. distinxit enim; aut fiunt ad
 ornatum, & non tenetur; aut necessario, puta propter guer
 ram, vel suspensionem guerra, & tenetur ecclesia. dixit e
 nim Butri. ibi, quod ecclesia tenetur soluere gabellam de
 plaustris, siue curribus, si gabella conuertitur in repara
 tionem viarum, & pontium. quia sic de ipsorum etiam pri
 uatorum utilitate tractatur. † Et per hoc dixit ipse do. Pe. 30
 posse dari generalem doctrinam, quod vbiunque tracta
 tur de generali utilitate clericorum simul & militum, cleri
 ci teneantur contribuere vna cum laicis. Hinc dicit, se au
 diuisse, quod ad aggeres, qui fiunt iuxta mare, vel flumina
 propter timorem inundationum possessionum, tenentur
 pro possessionibus suis contribuere clerici, sicut laici, pro
 pter communem inundationem, seu propter commune pe
 riculum. Idem forte secundum eum ad euitandum rapi
 nas, incendia, captiuitates, & alia multa mala ex aduentu
 alicuius societatis hostilis contra ciuitatem, si pecunia se
 redimant, aliter se defendere, non valentes. hic enim ver
 satur utilitas clericorum, sicut & laicorum propter dam
 na in eorum possessionibus infligenda: vbi enim est dam
 num, debet esse & commodum, vt in Clem. j. de censib. Et
 hoc vltimum originaliter fuit B. licet ipse non alleget, in
 l. nullus, C. de cur. pub. lib. xij. & ad idem facit secundum
 do. Pe. supra c. peruenit vbi clerici tenentur etiam vigila
 re pro custodia, & ratione ciuitatis. Itam licitum est eccle
 sias incastellari, vt boni a malis valeant se tueri, & dixi in
 fra in c. de bello. Item † nulla est maior pietas, quam defen
 dere pauperem, & debiles, & pauperes ab hostibus, xxij. q.
 ij. c. fortitudo, & c. non inferenda. Et hac ratione pro pa
 ce, & quiete, qua tueri & defendi debent ecclesie, soluitur
 Imperatori tributum, xxij. q. vij. c. tributum. Item hoc
 munus respicit pietatem, vt euitentur incendia, & occur
 rantur periculis captiuorum, & multis malis. Ergo tenetur
 ecclesia per supradicta; maxime per Inno. Igitur vbi onus
 venit imponendum pro communi necessitate clericorum,
 vel laicorum, non habet locum d. c. aduersus, salua deter
 minatione melius sentientis, dicit tamen quod portio tan
 gens ecclesiam debet peti coram iudice suo, non per lai

eos debet cogi. Et quoad principalem quaestionem de re-
 fectione murorum, opin. But. tenuit Bald. in d.l. ad in-
 structionem, cum hacultima limitatione, vt fiat compul-
 sio per iudicem ecclesiasticum, & non per laicum. Et Pa-
 nor. in ciuitate Senarum habuit hanc quaestionem de fa-
 cto tangentem principale monasteriũ montis oliueti, con-
 tra quod instabat communitas, vt contribuere ad expen-
 sas murorum cuiusdam villæ, in qua monasterium habebat
 multas possessiones, & consuluit monasterium non
 teneri. Et ita mediante consilio suo monasterium fuit ob-
 solutum. Et quia per motiua aperitur intellectus multorum
 iurium in hac materia, inferam in effectu consilium illud,
 & respondebo ad motiua in contrarium facta: probo enim
 ecclesiam non teneri iuribus, rationibus, & summorum do-
 ctorum autoritatibus. Et primò adduco c. non minus, de
 immunitate ecclesiarum, vbi tractabatur de fossatis faciendis,
 quæ profecto concernunt custodiam ciuitatis, & vtili-
 tatẽ publicam tam clericorum, quàm laicorum, & tamen
 deciditur, quòd ab ecclesia non debeat exigì aliqua por-
 tio, vel debita; immo prohibetur sub anathematis distric-
 ctu, nisi Episcopus, & clerici tantam necessitatem, vel vtili-
 tatem inspexerint, vt absque vlla distinctione, vel coactione
 ad releuandas communes vtilitates, vel necessitates,
 vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per eccle-
 sias æstimet conferenda. Et pondera illud verbum, com-
 munes vtilitates; non enim dicit laicorum tantum. Et hoc
 idem verbum reperitur in d. cap. aduersus. Ex quo patet,
 quòd imminente necessitate clericorum, & laicorum, non
 tenentur clerici aliquid conferre, nisi sponte velint, appro-
 bante Episcopo cum clero, & vbi laicorum non suppetant
 facultates. Et hodie per c. aduersus, non possunt clerici in
 his contribuere, nisi Romano Pontifice prius consulto; &
 fuit illud sancitum propter quorundã imprudentiam sepe
 allegantium talem necessitatem, vel vtilitatem. Secundò
 adduco text. not. in athen. item nulla communitas, C. de
 Epif. & cleri. vbi generaliter prohibetur, ne quis audeat
 ab ecclesijs exigere collectas, exactiones, angarias, & per-
 angarias: quæ omnia propter communem vtilitatem, &
 defen-

defensionem reipublicæ exiguntur. Ad idem tertio addu-
 co c. j. de immun. eccles. lib. vj. c. quanquam, de censibus,
 eod. lib. & Clement. præfenti, & c. fin. de vi. & honest. cler.
 & l. placet, C. de sacrosan. eccles. l. ij. C. de Epif. & cler. xvj.
 quest. j. c. generaliter, cum multis alijs tex. qui eximunt ec-
 clesias, & ipsarum bona ab omnibus gabellis, collectis, ex-
 actionibus, & similibus. Probatum quarto hac ratione. Bo-
 na ecclesiarum sunt deputata publico vsui spiritali, xij. q.
 j. videntes, xvj. q. j. quoniam, & d. l. placet, & hinc dicit
 text. in c. nulli liceat, xij. q. ij. quod omne illud, quod ec-
 clesie consecratur, siue fuerit animal, siue ager, sanctum
 sanctorum Domino efficitur, & ad ius pertinet sacerdotum.
 Non ergo debent mundano vsui, & publico deseruire:
 Quia semel Deo dedicatum ad humanos vsus transire nõ
 debet amplius, vt in illa regula, semel Deo, de reg. iur. lib.
 vj. nam & ius publicum versatur in sacerdotibus, & sacris,
 j. distinct. ius publicum. Laici ergo cum sint mundani, &
 principaliter habeant vtilitatem in Republica mundana,
 debent subire onera Reipublicæ mundanæ; bona verò ec-
 clesiarum, quæ sunt Dei, debent deseruire Reipublicæ spi-
 rituali. Similiter videmus in personis; nam milites sæcu-
 lares militant mundo, milites ecclesies militant Deo: &
 sic illi in temporalibus, isti in spiritualibus, vt in c. repre-
 hensibile, & c. quo ausu, xxij. q. vi. Recte ergo dixit tex.
 in c. non minus, quod quamdiu laicorum facultates sup-
 petant, non debent ecclesie aliquid elargiri, ne subtrahan-
 tur bona vsui publico spiritali. Hinc not. text. in Clem.
 quia contingit, de religiosis dom. dicentem, quod deputa-
 ta certo vsui largitione fidelium non debent deputari ad
 alium vsum, auctoritate Romani Pontificis duntaxat ex-
 cepta. hinc text. dicit, onera esse laicorum, vt patet ibi, Isti
 verò onera sua, & c. licet in sequentibus tractet de commu-
 ni vtilitate, vel necessitate, sed dicit illa laicorum, quæ eis
 incumbunt rationibus prædictis; licet dom. Per. intelle-
 xerit, & non benè iudicio meo, quod loquatur de necessi-
 tate, vel vtilitate laicorum duntaxat. Nam si dictum suum
 fuisset verum, replicasset postmodum de laicis: quod non
 fecit, sed dixit de communibus. & idem dixit in c. aduer-
 sus,

fus. quod præsertim probatur ibi, dum Papa dixit, quod
 interest providere communibus utilitatibus clericorum.
 hanc etiam sententiam probat communis opin. docto. v.
 triusque iuris in c. fin. de vi. & honest. cle. & in c. de immu.
 eccl. lib. vj. & in Clem. præsentis, de cens. per Io. de Lign. &
 Bart. in l. rescripto, ff. de m. & hon. in l. placet, C. de sacro-
 fan. eccl. dicunt enim, quod bona ecclesiastica non tenentur
 ad aliqua onera mundana, nisi prius fuissent censuales,
 aut tributaria, quam peruenissent ad ecclesiam, ita quod
 soluissent certum tributum, vel censum; aliter autem non
 tenentur, quanquam priores possessiones prius soluissent
 tempore necessitatis, vel utilitatis, aliquas collectas, seu ta-
 ctiones. Ad hæc multa iura superius allegata hanc senten-
 tiam præcise, quoad casum nostrum, scilicet in refectione
 murorum, tenet glo. in c. generaliter, §. novarum, xvj. q. i.
 ubi expressè dicit, quod l. ad instructionem, non tenet. v.
 de apertissimè, & singulariter voluit ille iuris canonici
 Speculum Io. And. vt supra dixi, quod nulla lex nec Dige-
 storum, nec Codicis, nec Authenticorum potuit in hoc
 stringere ecclesias. Hanc eandem sententiam secutus est
 glossator iuris civilis clarissimus in d. l. ad instructionem.
 Idem ibi Barto. iuris civilis illuminator dicens, quod dicitur
 lex ad instructionem, in parte corrigitur per Authen. item
 nulla communitas, præallegata, & distinguit inter onera
 realia, & que imponuntur personis propter bona: vt ad pri-
 ma teneantur ecclesia, ad secunda vero non, quum pro re-
 fectione pontis, & murorum onera imponuntur personis
 pro rebus, nullo enim iure cauetur possessiones ad hoc ob-
 ligatas fore. Quid plura? ipsemet Hostien. videtur corre-
 xisse opin. suam, quam asserbat in c. non minus, nouissimè
 in summa sua, in tit. cod. §. in quibus, vers. ad extraordi-
 naria. vbi dicit, quod hodie ecclesia sunt immunes ab illis
 muneribus concernentibus publicam utilitatem per di-
 ctam Authen. item nulla communitas, cum sim. & sic, quod
 hodie non procedit ex toto dispositio illius legis, ad in-
 structionem. Multi etiam docto. antiqui hanc opin. secuti
 sunt, de quibus non curo specificam mentionem facere,
 cum pro sententia nostra habeamus vtriusque iuris illu-
 minationem.

minatores, t vt glossatorem in Decreto, glossatorem san-
tionis iuris ciuilib, Barto. & Ioan. Andream. Quis enim
auderet ab hac opin. saltem in practica recedere, maxime
contra religionem, cum non parua sit ratio, quæ pro reli-
gione facit, l. sunt personæ, ff. de reli. & sumpt. fus. Et pro-
fecto si quis recte ponderat glossam istam in cap. aduersus,
eius opinionem prima fronte sentire videtur; nam
ista glossa est hic posita super casu excepto, scilicet quan-
do Episcopus, & clerus inspicientes necessitatem, vel v-
tilitatem laicorum, volunt absque occasione aliqua sub-
sidia elargiri. vnde glossa ista in versu. ad releuandas, vo-
luit potius exemplificare de hac necessitate, vel vtili-
tate communi, quàm ponere casum exceptum à disposi-
tione istius cap. quod satis colligitur etiam in eo, quod
dixit, conferre enim debet. & sic per verbum, en in, con-
tinuat se ad textum. si enim voluisset ponere casum exce-
ptum, dixisset, conferre tamen licet; vel per verba simi-
lia locuta fuisset. Et quicquid sentiat, satis est hanc opinio-
nostra, fulcita iuribus, rationibus, auctoritatibus, qua-
re ecclesie ad hæc onera non teneantur, nisi seruata dis-
positione huius cap. aduersus, & Romano Pontifice prius
consulto, vt dicitur in dicto c. aduersus. Putarem tamen,
quod vbi tanta necessitas immineret, quod non posset si-
ne aliorum scandalo, & periculo haberi prius recursus
ad Papam, quod sufficeret tunc deliberatio Episcopi, &
clericorum, argum. opti. in L. tutor quj re pectorium, ff. de
administ. tut. Non obli. huic conclusioni motiuum dom-
Cardin. in eo, quod dixit, standum legibus, ex quo in ca-
nonibus contrarium non reperitur, vt in c. j. de no. oper.
nun. dico enim, illa iura non procedere, quando lex Im-
perialis est damnosa ecclesijs, seu ecclesiasticis personis:
non enim reuertitur, nisi specificè approbetur ecclesia, vt
communis docet theorica in c. fin. de elec. c. ecclesia
sancta Maria, de constit. facit x. di. in adiutorium,
um, & c. fin. de reb. eccles. non alic. hoc patet, quod
lad instructionem, & l. iubemur nauem, C. de sa-
crofan. eccles. & l. nullus, C. de ab lib. xij. cum similit.
non reuertunt, quoad ecclesias, specificè nõ reperiantur
T 4 appro-

approbatæ per ecclesiam; imo potius reprobatae, saltem
 quoad effectum, ut in d. c. quâquam, de censib. lib. vj. cum
 simi. Item & secundo potest responderi, quod illa iura non
 procedunt, quando lex imperialis generaliter disponit; &
 tunc est seruanda in foro canonico, si canon non contradic-
 cit; secus, quando lex specificè disponit super rebus, &
 personis ecclesiasticis, quia talis lex est nulla ex defectu pu-
 testatis, quantumcunque canon specificè illam non impe-
 dit, ut voluit Cal. & bene, in d. c. j. de no. ope. nun. Et vide
 Abbatem in repetitione, e. ecclesia sanctæ Mariæ, de con-
 sist. & pondera, quia iste text. videtur directè concludere
 contra illam l. nullus. nam ibi dicitur, quod tempore re-
 petitionis nullus excusatur, etiam ecclesia; & iste text. in-
 nuit apertè oppositum, in eo, quod facit mentionem de re-
 petitione, & concludit, ecclesiam non teneri, nisi si sponte
 velit ecclesia, & clericus subsidia aliqua conferre, ubi laico-
 rum non suppetunt facultates. Et exponit Ioan. And. illud
 verbum expeditiones. i. caualcetas, vel missiones nuntia-
 rum. Et per hoc videtur, quod dictum Bart. in dicta l. nul-
 lus, & dictum domini Cardin. hinc non procedant, sed
 tem indistinctè in eo, quod volunt ecclesias, & clericos
 teneri ad contribuendum caualcetas tempore, cum filii
 veniunt istæ societates ad damnificandam communitatem
 vnde ad illam l. nullus, per quam fuit Barto. motus, &
 alia iura civilia patet satis responsum. Restat nunc respon-
 dere ad considerationem domini Pet. in eo, quod ponit
 ruit communem vtilitatem clericorum, & laicorum; de-
 cerem enim sic, quod aut necessitas, vel vtilitas imminere
 concernit vtilitatem ecclesiarum à remotis per quandam
 consequentiam, & tunc text. apertus est hic, quod ecclesie
 non tenentur, inducendo tex. prout supra dixi. Et faciunt
 alia rationes per me supra inductæ: nam in hoc prode-
 immunitas ecclesiæ concessa, quia in publica vtilitate, in
 qua includitur vtilitas priuata, non tenetur ad munera sub-
 eunda; si enim concernerent ad expediendam solum vtili-
 tatem laicorum, in nullo prodesset hæc immunitas eccle-
 siæ. Aut necessitas, vel vtilitas concernit de directo, &
 principaliter vtilitatem ecclesiarum, & laicorum, ut puta,
 quod

quod prava societas territorium ciuitatis incendit, deua-
 stat, consumit, in quo ecclesia habet multas possessiones,
 vel quando hostes fidei deuaſtant, & deminorant religio-
 nem, vt in praesentia: & tunc dico, quod ecclesia deberet
 contribuere, sed non ad solam deliberationem laicorum.
 Vnde pondera, quod ad haec onera possessiones non sine
 obligata: Sed cum collecta est imponenda personis con-
 templatione rerum, oportet quod clerus, & populus prin-
 cipaliter conueniant, & deliberent super hac exactio-
 re dimenda: nec totius populi deliberatio habebit obligare
 clerum, nec contra; cum enim agatur de utilitate vtrorun-
 que, oportet vtrorun- que consensum interuenire: quia
 quod omnes tangit, debet ab omnibus probari, vt in
 Clem. j. de censib. & c. ad haec, de offi. Archi. facit quod in
 simili leg. & not. in c. pastoralis, de rescript. & optime facit
 c. fin. de ser. c. j. de censu. vbi text. in concernentibus cleru,
 & populum, etiam in actu concernente animam, requirit
 consensum vtriusque. & vide quod dixit Panorm. in d. c.
 fin. Fateor tamen, quod si clericus non vellet sine legitima
 causa consentire, populus poterit officium superioris ec-
 clesiastici implorare, vt compellat clerum ad contentien-
 dum, & contribuendum, argum. bo. in c. nullus, de iure pa-
 tron. Puto etiam, quod in hoc casu non habebit locum
 dispositio, c. aduersus, vt Romanus Pontifex prius consu-
 latur: quia impensa est fienda non solum propter utilitate
 publicam, sed etiam propter utilitatem priuatam bono-
 rum ecclesiae; & sumus extra casum illius c. aduersus, fa-
 cit j. & ij. de censu. & nota diligenter haec dicta mea, quia
 optima. Sed vide infra in isto Speculo, c. lxij. quando ne-
 cessitas vrget pro religione tuenda, vbi multa vtilia inue-
 nies. Respondeo insuper ad alia motiua, quae videntur
 obuiare conclusioni supra factae. Et primo ad c. peruenit,
 supra de immunitate ecclesiarum, dico, quod non loqui-
 tur in fructibus, & bonis distrahendis, sed de quadam cu-
 stodia ad necessariam tuitionem ciuitatis, quae non immi-
 net in casu nostro. Item praesupposito, quod esset magna
 necessitas, debet seruari tenor, c. non minus aduersus, pro-
 pter periculum indebitae alienationis bonorum ecclesiae,
 quod

quod imminet in casu c. peruenit. Item ibi tractatur de negotio concernente immediatè utilitatem clericorum, nec fit deliberatio per laicos, sed Episcopus habet hoc disponere, vt ibi. Item non obstat quod dicitur de pietate, de eo enim, quod vbi agit de captiuis redimendis, vel pauperibus alendis, tunc ecclesia debet nedum subuenire, sed etiam bona sua distribuere, vt in c. aurum, xij. q. ij. secus autem in casu nostro, scilicet in refectione murrum, & similibus, vbi etiam diuitum nutritur utilitas. Item ex quo laici sunt potentes, debent ipsi hoc facere, ut hic disponitur de fossatis; & non detrahere de cultu domino, & pauperibus, & religiosis sumptibus, & necessariis, ut expensa fiat sibi in causa non necessaria. Et vbi presumitur, quod laicorum facultates non suppetant, & necessaria urgeat, tunc seruetur quod dicitur in c. aduersus. & hoc bene notabis. Vltimo queritur hic, an ecclesia teneatur ad gabellas, qui hodie imponuntur in vino, & similibus, & dic, quod non, per illam Authen. item nulla communitas, C. de sacrosanct. ecclesi. tenet Bal. in d. l. placet, C. edit. nisi gabella fuisse imposta pro oneribus, ad quæ tenetur ecclesia: quia tunc succedit loco onerum, vt voluit Butri. in d. l. ad instructionem. & vide de ista materia quod plenius legi. & not. in c. si. de vita & honest. cler. ita Panor. in c. non minus, de immun. ecclesiarum, vbi multa vtiliter dixit, vt ex supradictis constat, & videbis Anchara. in d. non minus, dicentem, quod ex praedictis posset dari generalis doctrina, quod vbiunque tractatur de communi utilitate clericorum, & laicorum simul, & permixti, clerici tenentur contribuere simul cum laicis; quia vbi commo- dum, ibi onus, vt in Clem. j. de censib. Vnde audiui fuisse consultum, quod ad aggeres, qui fiunt iuxta mare, vel flumina propter timorem inundationis possessionum, tenentur pro possessionibus suis contribuere clerici, sicut laici propter commune periculum. Idem fortè si ad euitandum rapinas, incendia, captiuitates, & alia multa mala ex aduentu alicuius societatis hostiliter contra ciuitatem, se pe- euni redimunt, aliter resistere non valentes: hic enim vt laicorum, ita clericorum versatur utilitas, propter damna

in eorum possessionibus, sicut laicorum infligenda. Item clerici tenentur vigilare pro custodia civitatis, & eius tuitione. Licitum est etiam ecclesias incastellare, ut boni a malis valeant se tueri, ut not. Inno. Item nulla maior pietas, quam defendere patriam, debiles, & pauperes ab hostibus, xxij. q. iij. c. fortitudo, & c. si quis, & c. non inferenda. Et hac ratione pro pace, & quiete, qua tueri & defendari debent ecclesie, Imper. tributum solvunt, xxij. q. viij. tributum. Sed omnia cessant, quando tractatur de religione tuenda. in tali casu vide infra in c. lxij. † Sed non gaudent immunitate ecclesiastica, qui praetextu immunitatis delinquant in ecclesia, c. fin. de immunitate eccles. & ibi est text. contra peccantes sub spe veniae. unde scriptura: Maledictus homo, qui peccat in spe. Unde voluerunt quidam, hoc esse peccatum in Spiritum sanctum, dicunt tamen docto. quod proprie peccatum in Spiritum sanctum est peccatum obstinationis: illud enim nec in hoc saeculo remittitur, nec in futuro, de quo vide, quod legitur, & notatur in c. qualis, xxv. distinct. & in c. sciendum, de poenit. dist. ij. Sed delinquens in ecclesia gravius peccat, quam qui extra, ut in d. c. j. facit l. si quis in hoc genus, & l. conventiculum, C. de Epif. & cleri. & in c. cum pro causa, de sentent. excommuni. & c. frater, xvij. q. iij. Et non solum ecclesie, sed earum cimiteria hac immunitate gaudent. † Et laicus delinquens in ecclesia venit puniendus per suum iudicem laicum, & non ecclesiasticum, ut per Panor. in d. c. si. tenet Barto. in l. si tui. ff. de accusa. Vbi autem delictum committunt extra ecclesiam, solvantur omnes, excepto publico latrone, & agrorum depopulatore, ut in c. inter alia, de immunitate ecclesiarum. Et servus fugiens ad ecclesiam timore domini sui, domino de eius impunitate iuranti restituendus, ut in d. c. inter alia. Circa istam materiam cum quaeritur nunquid ecclesia praestet immunitatem fugientibus ad ipsam, vid. Panor. in d. c. inter alia, ubi multa dicit. Si autem liber homo fugit propter delictum, aut propter atroc. delictum, & non habebit immunitatem; aut propter minimum, & habebit, l. ij. C. de his, qui ad ecclesias confugiunt, Et hoc voluerunt Petrus & Jacobus

bus

bus de Rauenna, sed glo. sentit idem in quolibet delicto, ut not. in d. l. ij. & in d. f. sed neque, in authent. de manda. prin. hoc dicit Cyn. procedere de iure ciuili, sed de canonico distinxit, quod aut deliquit in ecclesia, aut extra. Primo casu non iuuatur per ecclesiam, per c. fin. infra eod. si extra ecclesiam, iuuatur, ut non puniatur personaliter in vita, vel in membro. alleg. hoc c. exceptis publicis latronibus. ut hic. refert tamen Pet. quod quædam scripta canonica distinguunt, quod aut delictum atrox est commissum ex proposito, aut ex casu; si ex proposito, non gaudebit immunitate ecclesie, ut in d. Authen. secundo casu, sic

36 (ut in isto textu) † quia delictum quod committitur ex proposito, est magis puniendum, l. absentem, in fin. ff. de pec. & hoc voluit Hostien. per decre. j. de homi. sed aliquid, ut refert Cyn. intelligunt istum text. de altari veteris testamenti. Sed contra hanc distinctionem proximam facit secundum Cyn. quod de raptore dicitur, qui gaudet immunitate, ut in c. de raptoribus, xxxvj. quæst. j. & tamen ille delinquit ex proposito. Ideo Pet. circa istud membrum distinxit sic; aut delictum commissum ex proposito committitur stimulo naturali, aut sine stimulo naturali: primo casu gaudebit, ut in præd. c. de raptoribus: secundo, non. & ita simpliciter recitando transiit Cyn. Sed tu dic de hoc ultimo membro, scilicet quando propter delictum homo liber fugit ad ecclesiam, ut supra dixi; nam hæc differentia Pet. videtur contra istum text. iuncto, c. fin. infra eod. Hinc enim dicitur, quod quantumcunque grauius maleficium commiserit, gaudet immunitate, & in c. fin. excludit grauius delinquentem ex proposito, quando delinquit in ecclesia; secus ergo si extra ecclesiam, vnde tam de iure ciuili, quam de iure canonico, quoad hoc membrum dic, ut supra dixi. sed volui prædicta referre, ut dicta Legistarum non videantur incognita, & ut pateret ad illa responsio. Ex prædictis patet clarissimè, qui gaudeant hac

37 immunitate ecclesie. ita Panorm. in d. c. inter alia. † In quantum, & ad quos, & ad quid immunitas ecclesie, & commiterij extendatur, vid. Hostien. in Summa, in tit. de immunitate ecclesie, in f. in quantum. & ibi dicit, quod quan-

diu

diu est intra ecclesiam, non est per violentiam eijciendus,
 nec detinendus, nec constringendus, nec victualia dene-
 ganda. Et idem priuilegium habet palatium Episcopi, si
 est intra fines ecclesie, Hostien. in d. c. inter alia. Si dicas,
 quare Decretalis fecit mentionem de duobus generibus
 hominum (vt diximus) plus quam de alijs. dicit Hosti. in
 d. c. inter alia, quia de alijs non presumitur, quod insidio-
 se hoc fecerint, nisi aliud probetur. Sed si proditorie agi-
 tur, non est immunitas in ecclesia, vt in c. j. de homi. sed de
 populatore agrorum, & de latrone senaper presumitur,
 quod insidiosè hoc fecerint, nisi aliud probetur. & ita de
 consuetudine seruatur in regno Hispaniarum. Et si quis
 in ecclesia aliquem occiderit, non debet ab ecclesia defen-
 di, qui ecclesiam violauit, c. quia frustra, de vsur. arg. xvij.
 q. iij. c. de viro. Sed de delinquente ex proposito Henri-
 cus facit vnã longam distinctionem in c. ecclesie, de im-
 mun. ecclesiarum. sed non loquitur de illo, qui proditorie
 egit. & ibi dicit, quod ecclesia interdicta gaudet priuilegio
 suo, sicut clericus interdictus, suspensus, vel excommuni-
 catus gaudet priuilegio immunitatis circa manuum inie-
 ctionem, & circa forum, c. dictum, lxxxj. dist. & ibi dicit
 glo. quod clericum depositum verberans incidit in cano-
 nem. sed depositus debet clericaliter viuere, & si fuerit in-
 corrigibilis, excommunicatur. & de hoc in c. cum non ab
 homine, de iudi. & infra in isto Speculo videbis titulum
 de degradatione. Et confugiens ad ecclesiam euitat pœ-
 nam corporalem, & sanguinis effusionem, c. id constitui-
 mus, xvij. q. iij. possit tamen detradi in monasterium ad
 pœnitentiam peragendam, c. si Episcopus, l. dist. An-
 ton. in d. c. inter alia. per quod Inno. videtur sentire, quod
 per iudicem ecclesiasticum possit inde extrahi, & puniri,
 dum tamen puniatur ecclesiastica pœna. & dicit ibi Anto.
 quod qui fugit propter tributum, extrahitur ab ecclesia,
 vt in Auchen. de manda. princip. §. tributorum, alij con-
 tra. Si propter delictum atrox, non habebit immunitatem,
 vt C. de his, qui ad ecclesias cofu. l. ij. intellige, vt superius
 dixi. Et si captus ducatur per ecemiterium, & inde vio-
 lenter extrahatur, non videtur immunitas violata, vt per
 col-

collecta. in d. c. fin. secus si cum portatur corpus Christi ad infirmum, quis fugeret ad ipsum. quia si ecclesia immunitatem habet propter corpus Christi, multo fortius ipsum corpus debet habere. ad quod vide de celebratione Missa. c. sane. collecta. ibi. sed si volens de ecclesia extrahatur, ecclesia non offenditur, quia sola violentia punitur. Host. & Ioan. Andr. in d. c. fin. Sed si confugiens ad ecclesiam fuerit per violentiam extractus indebitè, ecclesia potest agere, cum sit spoliata libertate, & per excommunicationem compellere extrahentem ad restitutionem, ac etiam interdicerè. ita Panor. in d. c. inter alia. & ibi de Iudæo fugiente ad ecclesiam. & ibi à quo debeat alimentari fugiens ad ecclesiam. Ex supradictis notabimus, quod qui contra libertatem ecclesie venire nituntur, sunt ipso iure excommunicati, vt in c. nouerit, de senten. excommu. & c. grauem, eo. tit. vbi Papa Honorius III. excommunicat officiales locorum, in quibus sunt statuta contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea deleri fecerint. Nunc examinandum est, quando dicatur violari libertas seu immunitas ecclesiastica. Card. in c. perpendimus, de senten. excommu. prosequitur per plures quæstiones viles, & nouas, ibi videbis per eum. Bart. autem in l. j. §. quæ oneranda, ff. quarum rerum actio non da. dicit fieri contra libertatem ecclesie, quando fit aliquod statutum, vel aliqua dispositio, propter quam clerici efficiuntur timidiore. itaque si ab vna particulari ecclesia exiguntur collectæ per laicos, violatur libertas ecclesie, de qua in c. non minus, de immu. eccle. & c. aduersus, & c. clericis, eo. tit. lib. vj. quod c. clericis dicit sublatum sit quoad suam particularem pœnam per Clementinam vnicam, de immu. eccl. tamè adhuc durat in ratione sua. Item fit contra libertatem ecclesie, si fiat statutum municipale, quod nullus coquat panem clericis certi loci, vel cū eis coctat, quia fit cōtra libertatē ecclesie indirectè, c. quanto, de priuil. & de immu. eccl. c. si. lib. vj. Ex hoc inferitur, quod fit contra libertatem ecclesie, quotiescunq; tollitur, vel diminuitur libertas ecclesie, etiam particularis, vt in c. j. de immu. eccl. libro vj. Per hoc patet, quod qui turbat iurisdictionem vnius ordinarij ecclesiastici, tur

bat libertatem ecclesie, & dicitur facere iniuriam ecclesie
 vniuersali, c. quoniam, de immun. eccles. lib. vj. Ex predi-
 ctis concludo secundum communem opinionem docto.
 quod sit contra libertatem ecclesie, quandoque vio-
 latur priuilegium concessum super generali libertate ec-
 clesie, & hoc siue violetur quoad omnes ecclesias, seu cle-
 ricos, siue quoad vniam ecclesiam, vel clericum: quia om-
 nes ecclesie sunt vna ecclesia, xxiiij. q. j. c. loquitur, vbi li-
 tera dicit: Episcopatus vnus est. & de summa Trini. c. j. §.
 vna. & in Clem. j. de senten. excomm. Secus de liberta-
 te particularis ecclesie, i. non competenti ecclesie vniuer-
 sali, vt patet ex predictis. quod est diligenter notandum,
 quia per prius non ita bene explicatum. In generali ergo
 concessione facta populis super condendis legibus per l.
 omnes populi, ff. de iusti. & iure, non intelligitur derogat-
 um priuilegio tali ecclesiarum, vt in earum preiudicium
 possint populi statuere. ad hoc ff. de offi. eius, cui manda-
 ta est iurisdictio, l. j. in princ. l. sanctio legum, ff. de pœn. c.
 cum instantia, de cens. regula, generali, de regu. iur. in vj.
 & habitus clericaliis consistit in duobus, scilicet in tonsu-
 ra, & vestibus, vt notatur in cap. j. de cleri. coniugat.
 in vj. & vide Rotam in decisione ccij. & vide Philip-
 pum Francum in d. c. j. & in d. c. iudex laicus. & vide ea,
 qua dixi in l. non debet actori licere, ff. de reg. iur. Et cle-
 ricus incedens in habitu, & tonsura, si est in loco forensi,
 probabit se clericum ex suo iuramento, Panor. in c. ex par-
 te, de priuilegijs. glo. in Clem. presenti, de censib. De cle-
 ricis relinquentibus habitum, dic. vt dixi in d. l. non de-
 bet, de reg. iur. vbi multa dixi in lectura mea.

DE IURISDICTIONE CERTO MO-
 do secularium in personas ecclesiasticas.

Cap. XXXVI.

S V M M A R I V M.

1. Papa ex causa dat Principi potestatem iudicandi clericos.
2. Clericus falsum deponens in seculari iudicio a seculari iudice puniri potest.
3. Principes temporales habent potestatem includendi in con-
 clauo